

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 22 februari 1921 kl. 1 e. m.

Utlåtande, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande rörande nedannämnda till utskottet hänvisade framställningar angående elfte huvudtiteln.

I. Ang. försvarsdepartementet.

1:o) I en inom andra kammaren av herrar *Waldén, Leander* och *Lübeck* väckt motion, nr 110, hemställes, »det riksdagen ville besluta, att avlidne fil. dr Enoch Thulins änka, *Maja Thulin*, född Clauss, må från och med den 1 januari 1921, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 1,000 (ett tusen) kronor.»

Ang.
årligt under-
stöd åt fil.
doktor
E. Thulins
änka.

Till stöd för denna hemställan anföres följande:

»Fil. dr Enoch Thulin har för utvecklingen av flygningen i Sverige haft en — man torde utan överdrift kunna säga — epokgörande betydelse. Genom en rad synnerligen lyckligt genomförda långdistansflygningar under första hälften av år 1914 — varibland må nämnas Paris—Landskrona, Malmö—Stockholm och Göteborg—Köpenhamn — bidrog han i avsevärd grad att väcka intresse för aviatikens utveckling inom landet och att höja det dittills relativt svaga nationella självförtroendet på området. Detta förhållande var för landet av stort värde vid det strax därefter inträffade krigsutbrottet. Man torde ej begå någon överdrift, om man bl. a. ställer de under krigets första år igångsatta insamlingarna till flygplan åt *Bihang till riksdagens protokoll 1921. 8 saml. 12 häft. (Nr 14.)*

armén — vilka byggdes vid den av dr Thulin startade och ledda fabriken — i samband med de impulser, han genom sin förtroendeingivande flygarverksamhet gav åt luftförsvarsintresset i landet.

Som flygare var han mobiliserad vid armén en kortare tid i krigets början. Under en period åren 1915 och 1916 var han konstituerad löjtnant i flottan med tjänstgöring som flygare.

Vid den av dr Thulin startade och ledda flygskolan på Ljungbyhed har utbildats ett stort antal armé- och marinflygare samt dessutom ett stort antal civila flygare, vilka i händelse av behov kunnat göra staten tjänst inom luftförsvaret. Inalles ha vid Thulins flygskola utbildats 100 flygare, eller ej långt från hälften av Sveriges samtliga flygare.

Vid den av dr Thulin startade och ledda fabriken har tillverkats ett antal såväl flygplan som motorer för svenska statens luftförsvär. Särskilt må framhållas, att dr Thulin med en beundransvärd energi och under stora svårigheter och risker tog initiativet till tillverkning inom landet av flygmotorer, vilket särskilt under en tid, då motorer ej kunde erhållas från utlandet, var av en stor betydelse för svenska staten.

Genom hela sin livsgärning som flygare och industriman har således dr Thulin gagnat svenska staten på ett påfallande sätt. Frånvaron av hans insats för den svenska försvarsberedskapen i luften under kriget skulle säkerligen ha betytt en kännbar nedsättning av densamma. Det synes därför väl befogat att jämställa honom med en statstjänsteman, då det är fråga om beviljandet av pension åt hans efterlevande. Dr Thulin omkom som bekant 1919 genom olyckshändelse under flygning.

Dr Thulins änka, Maja Thulin, född Clauss, omhänderhar makarnas barn, Ylva, född den 17 juni 1918, och är för sin och dotterns uppehälle helt hänvisad till sin egen arbetskraft, då dr Thulin ej efterlämnade någon förmögenhet.»

I fråga om de vid motionen fogade intygen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet.

Då Thulins änka icke lagligen är berättigad till pension och i övrigt några omständigheter icke ådagalagts, vilka synas utskottet böra föranleda till beviljande av understöd från statens sida, har utskottet ansett sig böra avstyrka bifall till motionen.

Utskottet hemställer,

att förevarande motion II:110 ej må av riksdagen bifallas.

*Ang.
pensionsrätt
för kvinnliga
daglönare vid
flottan.*

2:o) I en inom andra kammaren av herr *Holmgren* väckt motion, nr 52, har anförts och hemställts följande:

»Vid marinen anställas såväl manliga som kvinnliga daglönare under alldeles likartade förhållanden. Gällande reglemente för flottans pensionskassa medger

utbetalande av pension endast åt manlig daglönare. Om kvinnlig daglönares pension har därför riksdagen hittills i varje fall beslutat.

Då det icke synes mig med rättvisa och billighet förenligt, att staten genom pension *skall* draga försorg om den manliga daglönaren men däremot *kun* lämna den kvinnliga utan sådant understöd, får jag hemställa, att riksdagen ville för sin del besluta, att samma rätt till pension från flottans pensionskassa, som för närvarande tillkommer manlig daglönare, jämväl måtte tillerkännas kvinnlig sådan.»

Frågor om beredande av pension åt kvinnliga daglönare vid marinen hava, såsom i motionen erinrats, hittills avgjorts av Kungl. Maj:t och riksdagen för varje särskilt fall. Några olägenheter av en sådan anordning hava icke i motionen påvisats. Fastställande av pensionsrätt för de kvinnliga daglönarna vid flottan skulle enligt utskottets mening komma att medföra konsekvenser, vilka icke utan en föregående allsidig utredning torde kunna överblickas. En dylik utredning har utskottet icke varit i tillfälle att verkställa. Under sådana förhållanden torde det icke vara lämpligt att vidtaga några åtgärder i motionens syfte.

Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion II: 52 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

II. Ang. kommunikationsdepartementet.

3:o) I en till riksdagen den 28 januari 1921 avlåten proposition, nr 48, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att postmästaren av klass 3 *Johan Gustaf Edvin Österlund* må från och med månaden näst efter den, då avsked från postmästartjänsten beviljas honom, under sin återstående livstid, utöver honom tillkommande pensioner från post- och telegrafverken å tillhoppa 3,924 kronor, tillika å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp av 169 kronor.

*Ang.
tilläggspen-
sion åt post-
mästaren J. G.
E. Österlund.*

I fråga om utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till ovanberörda statsrådsprotokoll.

Utskottet har icke haft anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer förty,

Utskottet.

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må vinna riksdagens bifall.

III. Ang. ecklesiastikdepartementet.

Ang.
ärligt under-
stöd åt filo-
sofie doktorn
M. Nyréns
änka.

4:o) I en inom andra kammaren väckt motion, nr 196, har herr *Branting* hemställt, »att änkan efter framlidne före detta äldre astronomen i Pulkowa, fil. dr Magnus Nyrén, fru *Emelie Nyrén*, född Wall, må från och med den 1 februari 1921, så länge hon är i mistning av henne från ryska staten eventuellt tillerkänd pension, å allmänna in-
dragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 1,500 kronor (jämte dyrtidstillägg efter allmänna regler).»

Till stöd för denna hemställan anföres följande:

»På motion av undertecknad beviljade 1919 års riksdag en pension utanför den vanliga ordningen åt den svenska astronomen fil. dr *Magnus Nyrén*, vilken vid hög ålder, efter en lång och för svensk vetenskap hedrande verksamhet som så kallad äldre astronom vid Pulkowa observatorium, på grund av sammanstörtandet i Ryssland, förlorat såväl sin ryska pension som sina där beslagtagna små besparingar. Beloppet sattes till 5,760 kronor årligen, och från och med den 1 juli 1920 utgick härpå även dyrtidstillägg efter vanliga grunder.

Nu har Magnus Nyrén den 16 innevarande januari avlidit, efterlämnande aldrig änka *Emelie Nyrén*, född Wall, som den 19 mars fyller 80 år. Dödsboets ställning är svag, och fastän barnen avstå sina andelar åt modern blir hon, då nu mannens pension bortfaller, i det närmaste medellös. Sönerna ha egna familjer att sörja för, och det fullständiga försvinnandet av den inkomst, som underhöll de båda gamla, gör det mycket svårt för dem att ensamma åtaga sig moderns underhåll.

Under sådana förhållanden synes mig billighetsskäl tala för att till Magnus Nyréns åldriga änka får utgå någon skälig del av den pension, som riksdagen för två år sedan med hänsyn till de särskilda förhållandena och Nyréns för vårt land hedrande livsgärning tillerkände honom, men vilken han blott helt kort tid — i två år — fick åtnjuta. Jag föreställer mig att ett belopp av 1,500 kronor, jämte dyrtidstillägg, skulle kunna anses vara en billig och blygsam begäran. Så mycket mera skäl finnes för detta belopps beviljande, som riksdagen i ett i flera avseenden likartat fall, i fråga om pension åt fru *Ulrika Backlund*, född *Widebeck*, änka efter den svensk-ryske agronomen, förre Pulkowa-chefen *Oscar Backlund*, i fjol på kungl. proposition beviljade henne just en sådan pension.»

Utskottet.

Förevarande pensionsärende företer, såsom i motionen blivit antytt, stora likheter med den av föregående års riksdag behandlade frågan om pension åt professorn och direktören vid Pulkovas observatorium *Johan Oskar Backlunds* änka, vilken av nämnda riksdag tillerkändes ett årligt understöd av 1,500 kronor. Med hänsyn till detta riksdagens beslut och då Nyrén inlagt stora vetenskapliga förtjänster, anser utskottet det vara billigt, att staten bereder änkan Nyrén något understöd. Utskottet förutsätter emellertid, att, därest ryska staten för

tid, under vilken svenska staten utbetalat sådant understöd till änkan Nyrén, utbetalar henne möjligen tillerkänd pension, hon kommer att till statsverket återbära vad detsamma under omförmälda tid förskjutit.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II:196, må medgiva, att förre vice direktören vid Pulkovas observatorium, filosofie doktorn Magnus Nyréns änka Emelie Nyrén, född Wall, må från och med den 1 februari 1921, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd och är i mistning av henne från ryska staten eventuellt tillerkänd pension, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av ettusen femhundra kronor.

IV. Ang. jordbruksdepartementet.

I en till riksdagen avlåten, den 10 december 1920 dagtecknad proposition, nr 14, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att bifalla här nedan omförmälda förslag.

Till statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för ovan angivna dag har departementschefen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

*Ang.
pensioner
eller under-
stöd från all-
männa in-
dragnings-
staten till
vissa per-
soner.*

a) att förre kanslirådet i jordbruksdepartementet, expeditionschefen friherre *Carl David Reinhold von Schulzenheim* må från och med den 1 januari 1921 under sin återstående livstid uppbära en årlig pension från allmänna indragningsstaten till belopp av 5,000 kronor;

b) att rättaren vid centralanstaltens för jordbruksförsök jordbruksavdelning *Karl Gustav Ersson Ellzén* må från och med den 1 juli 1922 under sin återstående livstid uppbära en årlig pension från allmänna indragningsstaten till belopp av 1,500 kronor;

c) att förra städerskan vid hovbeslagsskolan vid Alnarp *Kerstin Andersson* må från och med den 1 januari 1921 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension till belopp av 300 kronor;

d) att nattvakten vid Strömsholms hingstdepå *Karl Axel Wall* må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid depån, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 500 kronor;

e) att avlidne befälhavaren å statens bevaknings- och undersökningsfartyg Skagerak, kaptenen i flottans reserv Carl Fredrik Gustaf Ridderstads änka *Hildur Ridderstad*, född Brusewitz, och makarnas dotter *Anna-Lisa Elvira* må från allmänna indragningsstaten från och med den 1 januari 1920 uppbära årliga understöd, änkan med 800 kronor, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, och dottern med 320 kronor, till dess hon uppnått 21 års ålder eller dessförinnan trätt i äktenskap;

f) att kusken vid lantbruksinstitutet vid Ultuna Sven Svenssons änka *Hilma Sofia Svensson*, född Eriksson, samt makarnas minderåriga barn *Oskar Edvin* och *Anny Elisabet* må från allmänna indragningsstaten från och med den 1 september 1920 åtnjuta årliga understöd, änkan Svensson, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, till belopp av 250 kronor samt vart och ett av nyssnämnda barn intill uppnådd ålder av 18 år till belopp av 50 kronor;

g) att avlidne nattvakten vid Ultuna Anders Erikssons änka *Anna Margareta Eriksson* född Ström, och makarnas son *Erik Olof* må från och med den 1 mars 1920 å allmänna indragningsstaten uppbära årliga understöd, änkan med 250 kronor, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, samt sonen med 50 kronor intill uppnådd ålder av 18 år; samt

h) att stovaktaren vid Ottenby stuteri Johan Peterssons änka *Augusta Katarina Petersson*, född Stoffrejden, må från allmänna indragningsstaten från och med den 1 januari 1921 åtnjuta årligt understöd, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, till belopp av 120 kronor.

Beträffande utredningen i dessa ärenden får utskottet hänvisa till ovannämnda statsrådsprotokoll.

Utskottet har icke haft annat att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag än att i överensstämmelse med liknande tidigare beslut understöden till de under e), f) och g) omförmälda barnen torde böra utgå till och med det år, under vilket de fylla 18 år.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må medgiva,

a) att förre kanslirådet i jordbruksdepartementet, expeditionschefen friherre Carl David Reinhold von

Schulzenheim må från och med den 1 januari 1921 under sin återstående livstid uppbära en årlig pension från allmänna indragningsstaten till belopp av fem tusen kronor;

b) att rättaren vid centralanstaltens för jordbruksförsök jordbruksavdelning Karl Gustav Ersson Ellzén må från och med den 1 juli 1922 under sin återstående livstid uppbära en årlig pension från allmänna indragningsstaten till belopp av ettusen femhundra kronor;

c) att förra städerskan vid hovbeslagsskolan vid Alnarp Kerstin Andersson må från och med den 1 januari 1921 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension till belopp av trehundra kronor;

d) att nattvakten vid Strömsholms hingstdepå Karl Axel Wall må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid depån, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av femhundra kronor;

e) att avlidne befälhavaren å statens bevaknings- och undersökningsfartyg Skagerak, kaptenen i flottans reserv Carl Fredrik Gustaf Ridderstads änka Hildur Ridderstad, född Brusewitz, och makarnas dotter Anna-Lisa Elvira må från allmänna indragningsstaten från och med den 1 januari 1920 uppbära årliga understöd, änkan med åttahundra kronor, så länge hon förblir i sitt nuvarande änkestånd, och dottern med trehundra tjugu kronor till och med det år, under vilket hon fyller 18 år, eller intill dess hon dessförrinnan trätt i äktenskap;

f) att kusken vid lantbruksinstitutet vid Ultuna Sven Svenssons änka Hilma Sofia Svensson, född Eriksson, samt makarnas minderåriga barn Oskar Edvin och Anny Elisabet må från allmänna indragningsstaten från och med den 1 september 1920 åtnjuta årliga understöd, änkan Svensson så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, till belopp av tvåhundra femtio kronor samt vart och ett av nyssnämnda barn

till och med det år, under vilket de fylla 18 år, till belopp av femtio kronor;

g) att avlidne nattvakten vid Ultuna Anders Erikssons änka Anna Margareta Eriksson, född Ström, och makarnas son Erik Olof må från och med den 1 mars 1920 å allmänna indragningsstaten uppbära årliga understöd, änkan med tvåhundrafemtio kronor, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, samt sonen med femtio kronor till och med det år, under vilket han fyller 18 år; samt

h) att stovaktaren vid Ottenby stuteri Johan Peterssons änka Augusta Katarina Petersson, född Stoffrejden, må från allmänna indragningsstaten från och med den 1 januari 1921 åtnjuta årligt understöd, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, till belopp av etthundratjugu kronor.

Stockholm den 22 februari 1921.

På bankoutskottets vägnar:

EMIL KRISTENSSON.

Reservation

vid punkt 1:o (ang. årligt understöd åt fil. doktorn E. Thulins änka) av herr *Lindström* i Mörby, som yrkat bifall till motionen.